

709

UCHWAŁA PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

z dnia 2 października 2006 r.

w sprawie wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych, dotyczących zadań i trybu pracy w przygotowaniu i przeprowadzeniu głosowania w wyborach do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw, Rady m.st. Warszawy i rad dzielnic m.st. Warszawy oraz w wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, zarządzonych na dzień 12 listopada 2006 r.

Na podstawie art. 11 ust. 2 i art. 56 ust. 2 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. — Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. z 2003 r. Nr 159, poz. 1547, z późn. zm.¹⁾) w związku z art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz. U. Nr 41, poz. 361 i Nr 127, poz. 1087) oraz art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (Dz. U. z 2002 r. Nr 113, poz. 984, z późn. zm.²⁾) Państwowa Komisja Wyborcza uchwala, co następuje:

§ 1. Ustala się wytyczne dla obwodowych komisji wyborczych, dotyczące zadań i trybu pracy w przygo-

towaniu i przeprowadzeniu głosowania w wyborach do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw, Rady m.st. Warszawy i rad dzielnic m.st. Warszawy oraz w wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, zarządzonych na dzień 12 listopada 2006 r., stanowiące załącznik do uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu.

Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej:
F. Rymarz

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 25, poz. 219, Nr 102, poz. 1055 i Nr 167, poz. 1760, z 2005 r. Nr 175, poz. 1457 oraz z 2006 r. Nr 17, poz. 128, Nr 34, poz. 242, Nr 146, poz. 1055 i Nr 159, poz. 1127.

²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 127, poz. 1089 i Nr 214, poz. 1806, z 2004 r. Nr 102, poz. 1055 oraz z 2005 r. Nr 175, poz. 1457.

Załącznik do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 2 października 2006 r. (poz. 709)

WYTYCZNE DLA OBWODOWYCH KOMISJI WYBORCZYCH, DOTYCZĄCE ZADAŃ I TRYBU PRACY W PRZYGOTOWANIU I PRZEPROWADZENIU GŁOSOWANIA W WYBORACH DO RAD GMIN, RAD POWIATÓW, SEJMIKÓW WOJEWÓDZTW, RADY M.ST. WARSZAWY I RAD DZIELNIC M.ST. WARSZAWY ORAZ W WYBORACH WÓJTÓW, BURMISTRZÓW I PREZYDENTÓW MIAST, ZARZĄDZONYCH NA DZIEŃ 12 LISTOPADA 2006 R.

Ilekość w niniejszych wytycznych jest mowa o:

- 1) Ordynacji wyborczej — należy przez to rozumieć ustawę z dnia 16 lipca 1998 r. — Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw;
- 2) ustawie o wyborze wójta — należy przez to rozumieć ustawę z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta;
- 3) radzie — należy przez to rozumieć również sejmik województwa;
- 4) wójtzie — należy przez to rozumieć odpowiednio wójta, burmistrza lub prezydenta miasta.

Członkowie komisji

1. Członkowie komisji otrzymują od przewodniczącego komisji dokumenty potwierdzające członkostwo i funkcje pełnione w komisji. Dokument potwierdzający pełnienie funkcji przewodniczącego komisji wystawia zastępca przewodniczącego.

W dniu wyborów członkowie komisji noszą identyfikatory z imieniem i nazwiskiem oraz funkcją pełnio-

ną w komisji; nie mogą swoim zachowaniem, jak również przez używanie elementów ubioru (np. krawat, opaska, znaczek itp.) akcentować swojej przynależności partyjnej bądź sympatii politycznych.

Członkowie komisji nie mogą udzielać wyborcom pomocy w głosowaniu.

2. Przewodniczący komisji kieruje pracami komisji, zwołuje jej posiedzenia i przewodniczy im. W razie nieobecności przewodniczącego jego obowiązki pełni zastępca przewodniczącego komisji.

Podczas głosowania przewodniczący komisji odpowiada za utrzymanie porządku i spokoju, czuwa nad przestrzeganiem tajności głosowania, przestrzeganiem zakazu prowadzenia w jakiegokolwiek formie kampanii wyborczej i przestrzeganiem właściwego toku czynności podczas głosowania. Ma prawo zażądać opuszczenia lokalu przez osoby zakłócające porządek i spokój oraz prowadzące agitację wyborczą (art. 50 ust. 1 Ordynacji wyborczej), a w razie potrzeby zwrócić się do komendanta właściwej jednostki policji o zapewnienie koniecznej pomocy (art. 50 ust. 2 Ordynacji wyborczej). **Przypadki zakłócenia głosowania odnotowuje się w protokole głosowania.**

Mężowie zaufania

3. Mężowie zaufania wyznaczeni przez pełnomocników wyborczych komitetów wyborczych (lub upoważnione przez nich osoby), które zarejestrowały listę kandydatów w danym okręgu, mogą być obecni w dniu wyborów w lokalu wyborczym podczas wszystkich czynności wykonywanych przez komisję. **Do każdej komisji pełnomocnik każdego komitetu wyborczego może zgłosić po jednym mężu zaufania** (art. 111 ust. 2 Ordynacji wyborczej). Mężowie zaufania przedstawiają komisji zaświadczenie podpisane przez pełnomocnika wyborczego lub upoważnioną przez niego osobę, sporządzone według wzoru ustalonego przez Państwową Komisję Wyborczą uchwałą z dnia 18 września 2006 r. w sprawie ustalenia wzoru zaświadczenia dla męża zaufania i zastępcy pełnomocnika komitetu wyborczego, stosowanego w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (M. P. Nr 66, poz. 677). Jeżeli zaświadczenie wystawiła osoba upoważniona przez pełnomocnika, mąż zaufania okazuje komisji kserokopię tego upoważnienia. Zaświadczenia mogą różnić się między sobą wyglądem i układem graficznym, ale ich treść musi odpowiadać wzorowi ustalonym przez Państwową Komisję Wyborczą. Komisja sprawdza zgodność treści przedłożonego zaświadczenia z ustalonym wzorem oraz tożsamość osoby okazującej zaświadczenie.

4. Funkcji męża zaufania w danym obwodzie głosowania nie może pełnić osoba kandydująca na radnego w okręgu wyborczym właściwym dla tego obwodu, a także kandydat na wójta (art. 111 ust. 2a Ordynacji wyborczej i art. 2 ust. 2 ustawy o wyborze wójta).

5. Podczas obecności w lokalu wyborczym mężowie zaufania noszą identyfikatory z imieniem, nazwiskiem, funkcją oraz nazwą komitetu wyborczego, który reprezentują. Identyfikatory nie mogą zawierać elementów kampanii wyborczej; do mężów zaufania mają również zastosowanie przepisy o zakazie prowadzenia agitacji wyborczej w lokalu wyborczym (art. 48 ust. 1 Ordynacji wyborczej, zob. punkt 1).

Mężowie zaufania mają prawo obserwować wszystkie czynności komisji, zgłaszać przewodniczącemu komisji na bieżąco uwagi i zastrzeżenia oraz wносить uwagi do protokołu głosowania w obwodzie.

Mężowie zaufania nie mogą wykonywać żadnych czynności członka komisji, pomagać wyborcom w głosowaniu ani udzielać im wyjaśnień. Wykonywanie uprawnień mężów zaufania nie może także utrudniać pracy komisji, zakłócać powagi głosowania ani naruszać jego tajności. **Przewodniczący komisji może wydawać polecenia o charakterze porządkowym, w przypadku gdy działania mężów zaufania wykraczają poza ich uprawnienia. Fakt ten należy odnotować w punkcie 13 protokołów głosowania w obwodzie w wyborach do rad oraz w punkcie 10 protokołu głosowania w obwodzie w wyborach wójta.** Przewodniczący komisji informuje mężów zaufania o przysługujących im prawach i wskazuje im miejsce w lokalu wyborczym, z którego będą mogli obserwować przebieg głosowania.

Dziennikarze

6. W czasie głosowania w lokalu mogą przebywać dziennikarze posiadający ważne legitymacje dziennikarskie.

Dziennikarze są obowiązani zgłosić swoją obecność przewodniczącemu komisji oraz stosować się do zarządzeń mających na celu zapewnienie powagi i tajności głosowania. Dziennikarze nie mogą przeprowadzać wywiadów w lokalu, w którym odbywa się głosowanie, ani przebywać w tym lokalu przed rozpoczęciem i po zakończeniu głosowania.

Lokal wyborczy

7. W lokalu powinny znajdować się: godło państwowe, urna mogąca pomieścić wszystkie oddane karty do głosowania, pomieszczenia lub osłony zapewniające tajność głosowania umieszczone w takiej liczbie i w taki sposób, aby zapewnić sprawny jego przebieg. Miejsca za osłonami powinny być wyposażone w przybory do pisania. W miejscach tych należy także umieścić plakat informacyjny o sposobie głosowania właściwym dla przeprowadzanych wyborów i warunkach ważności głosu.

8. Na widocznym miejscu w lokalu wywiesza się urzędowe obwieszczenia i informacje:

- 1) o numerach i granicach okręgów wyborczych w wyborach do rady gminy, rady powiatu i sejmiku województwa (na obszarze m.st. Warszawy w wyborach do sejmiku województwa, Rady m.st. Warszawy i rady dzielnicy) oraz o liczbie radnych wybieranych w tych okręgach; mogą to być wyciągi z obwieszczeń dotyczące właściwych okręgów wyborczych;
- 2) o numerach i granicach obwodów głosowania oraz siedzibach obwodowych komisji wyborczych;
- 3) o zarejestrowanych listach kandydatów na radnych, numerach tych list i skrótach nazw komitetów, wraz z danymi o kandydatach do poszczególnych rad;
- 4) o skreśleniu z listy kandydatów na radnych nazwiska kandydata, które pozostało na karcie do głosowania, wraz z informacjami o warunkach ważności głosu na takiej karcie (art. 113 ust. 2 Ordynacji wyborczej);
- 5) o unieważnieniu rejestracji listy kandydatów na radnych, która pozostała na karcie do głosowania, wraz z informacjami o warunkach ważności głosu na takiej karcie (art. 113 ust. 3 Ordynacji wyborczej);
- 6) o zarejestrowanych kandydatach na wójta, wraz z danymi o kandydatach;
- 7) o skreśleniu z listy kandydatów na wójta nazwiska kandydata, które pozostało na karcie do głosowania, wraz z informacją o warunkach ważności głosu na takiej karcie;
- 8) o przeprowadzeniu głosowania tylko na jednego kandydata na wójta (art. 11 ust. 5 ustawy o wyborze wójta);
- 9) o nieprzeprowadzeniu głosowania w wyborach wójta z powodu braku kandydatów (art. 11 ust. 6 ustawy o wyborze wójta);
- 10) o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu (art. 48 ust. 3 Ordynacji wyborczej);
- 11) o składzie komisji.

9. Komisja powinna mieć w swojej siedzibie zapewniony dostęp do telefonu oraz znać numery tele-

fonów, pod którymi pełnione będą dyżury członków terytorialnych komisji wyborczych i komisarza wyborczego oraz dyżury w urzędzie gminy.

10. W lokalu wyborczym oraz na terenie budynku (wewnątrz i na zewnątrz), w którym mieści się ten lokal, nie mogą być umieszczone hasła, napisy lub ulotki oraz inne materiały o charakterze agitacyjnym (art. 48 ust. 1 Ordynacji wyborczej). Kontrola w tym zakresie komisja dokonuje bezpośrednio przed dniem głosowania oraz ponownie przed rozpoczęciem głosowania. W razie umieszczenia takich materiałów komisja usuwa je; w przypadku gdyby usunięcie ich przez komisję we własnym zakresie nie było możliwe, zwraca się ona o pomoc do wójta.

11. W terminie uzgodnionym z wójtem, nie później jednak niż w przeddzień głosowania, komisja kontroluje stan przygotowania lokalu i budynku, w którym odbędzie się głosowanie. O stwierdzonych brakach lub nieprawidłowościach komisja zawiadamia wójta, a następnie sprawdza, czy zostały one usunięte.

Zadania komisji przed dniem wyborów

12. Nie później niż w 5. dniu po powołaniu komisja odbywa pierwsze posiedzenie, na którym dokonuje wyboru przewodniczącego komisji i jego zastępcy, oraz, po zapoznaniu się z niniejszymi wytycznymi, ustala tryb swojej pracy oraz sposób wykonania zadań.

Niezwłocznie po ukonstytuowaniu się komisja podaje do publicznej wiadomości, w sposób zwyczajowo przyjęty, informację o swoim składzie, z uwzględnieniem pełnionych funkcji. W dniu głosowania informację o składzie komisji wywiesza się w lokalu wyborczym.

13. Nie później niż na 3 dni przed dniem głosowania przewodniczący zwołuje posiedzenie komisji poświęcone organizacji jej pracy w przeddzień i w dniu głosowania. W czasie tego posiedzenia komisja ustala w szczególności godziny rozpoczęcia pracy w dniu głosowania. Informację o godzinie rozpoczęcia pracy podaje się do publicznej wiadomości, przede wszystkim przez jej wywieszenie w budynku, w którym mieści się lokal wyborczy, i w urzędzie gminy. Informacja ta jest przeznaczona dla mężów zaufania w celu umożliwienia im obecności przy wszystkich czynnościach komisji poprzedzających otwarcie lokalu. Komisja współdziała w tym zakresie z wójtem.

14. Komisja odbiera, najpóźniej w przeddzień głosowania, karty do głosowania, formularze protokołów głosowania, pieczęć oraz spis wyborców. Do wykonania tego zadania komisja wyznacza co najmniej dwie osoby ze swego składu, przy czym jedną z nich powinien być przewodniczący komisji lub jego zastępca. Komisja ustala także miejsce i sposób przechowywania odebranych materiałów do dnia wyborów. Większość obwodowych komisji wyborczych otrzymuje 4 rodzaje kart do głosowania:

- 1) w wyborach do rady gminy;
- 2) w wyborach do rady powiatu;
- 3) w wyborach do sejmiku województwa;
- 4) w wyborach wójta.

Jeśli obwód głosowania obejmuje więcej niż jeden okręg wyborczy do rady gminy, to dla każdego okręgu są inne karty do głosowania.

W miastach na prawach powiatu komisje obwodowe otrzymują 3 rodzaje kart do głosowania:

- 1) w wyborach do rady miasta na prawach powiatu;
- 2) w wyborach do sejmiku województwa;
- 3) w wyborach burmistrza (prezydenta miasta).

Na obszarze m.st. Warszawy wszystkie komisje obwodowe otrzymują 4 rodzaje kart do głosowania, tj.:

- 1) w wyborach do rady dzielnicy;
- 2) w wyborach do Rady m.st. Warszawy;
- 3) w wyborach do Sejmiku Województwa Mazowieckiego;
- 4) w wyborach Prezydenta m.st. Warszawy.

15. Przy odbiorze upoważnieni członkowie komisji dokładnie sprawdzają, czy:

- 1) karty do głosowania w wyborach do poszczególnych rad oraz w wyborach wójta zostały dostarczone w odpowiedniej liczbie oraz czy w wyborach do rady gminy, rady powiatu i sejmiku województwa dotyczą właściwego okręgu wyborczego. Jeżeli w wyborach do rady gminy obwód obejmuje więcej niż jeden okręg wyborczy, komisja jest obowiązana sprawdzić, czy dostarczono jej karty do wszystkich okręgów wchodzących w skład takiego obwodu i czy właściwa jest liczba poszczególnych rodzajów kart;
- 2) karty do głosowania są prawidłowo wydrukowane, np. czy nie mają błędów i usterek drukarskich;
- 3) karty do głosowania są kompletne, tj. czy zawierają wszystkie listy kandydatów zarejestrowane w danym okręgu oraz wszystkich kandydatów w wyborach wójta;
- 4) przekazano właściwą liczbę formularzy protokołu głosowania (po 6 egzemplarzy):
 - a) na kandydatów na radnych, tj. protokołu głosowania na listy kandydatów na radnych wraz z wkładkami umożliwiającymi ujęcie w protokole wszystkich zarejestrowanych list w danym okręgu w wyborach do rady gminy i rady powiatu lub rady miasta na prawach powiatu, sejmiku województwa, a na obszarze m.st. Warszawy: w wyborach do Sejmiku Województwa Mazowieckiego, do Rady m.st. Warszawy i do rady dzielnicy,
 - b) protokołu głosowania w obwodzie na kandydatów na wójta;
- 5) przekazano właściwy spis wyborców. Jeżeli obwód głosowania obejmuje więcej niż jeden okręg wyborczy w wyborach do rady gminy, wówczas komisja sprawdza, czy spis wyborców w obwodzie został sporządzony w oddzielnych częściach dla każdego z okręgów. Natomiast dla obwodów odrębnych (szpitali, zakładów karnych itp.) spis obejmuje tylko wyborców wpisanych do rejestru wyborców w gminie, w której znajduje się dany zakład, gdyż czynne prawo wyborcze przysługuje tylko stałym mieszkańcom gminy. W przypadku gdy nie został sporządzony spis wyborców w części B, należy także sprawdzić, czy przekazano czysty formularz części B spisu wyborców (dla ewentualnego dopisania wyborcy w dniu głosowania);

- 6) przekazano właściwą pieczęć komisji (nazwa i siedziba (miejsce) komisji oraz numer obwodu);
- 7) przygotowane zostały potrzebne materiały biurowe (poduszka do stempli, przybory do pisania, papier, sznurek, nawilżacze, taśma klejąca itp.).

Odbiór dokumentów potwierdza się na piśmie, wymieniając ich rodzaj i ilość, w tym liczbę otrzymanych kart do głosowania (odrębnie do każdego rodzaju). Protokół odbioru otrzymuje organ przekazujący, a jego kopię włącza się do dokumentacji komisji.

Spis wyborców przekazuje się przewodniczącemu komisji w przeddzień głosowania; gdyby zatem przekazanie pozostałych dokumentów wymienionych wyżej nastąpiło wcześniej, przekazanie spisu należy potwierdzić odrębnie.

Ponadto, w przypadku gdy komisji zapewniono obsługę informatyczną, przewodniczący komisji odbiera, za pośrednictwem koordynatora gminnego do spraw obsługi informatycznej, login i hasło upoważniające do pobrania z systemu komputerowego dostarczonego komisji przez Państwową Komisję Wyborczą licencji do potwierdzenia prawdziwości danych z protokołów głosowania w obwodzie, sporządzanych w systemie informatycznym, i ich zapisu na nośniku elektronicznym (dyskietce). W przypadku gdy przewodniczący komisji nie może odebrać loginu i hasła, odbioru dokonuje zastępca przewodniczącego komisji. Odbiór loginu i hasła potwierdza się na piśmie. Protokół odbioru otrzymuje organ dokonujący przekazania, a jego kopię włącza się do dokumentacji komisji.

Informacja o loginie i hasle zostanie przekazana na kartce zabezpieczonej przed odczytaniem przez osoby niepowołane w części obejmującej login i hasło. Na kartce zostaną umieszczone dane identyfikujące komisję, dla której przeznaczony jest login i hasło (określenie gminy, numeru i siedziby właściwej obwodowej komisji wyborczej oraz imię i nazwisko przewodniczącego komisji obwodowej). Przewodniczący pobiera licencję najpóźniej do godziny 12⁰⁰ w dniu głosowania.

W trakcie procedury pobierania licencji przewodniczący ustali indywidualne hasło zabezpieczające tę licencję. Za pomocą licencji przewodniczący uwierzytelnia protokoły wyników głosowania w obwodzie. Przewodniczący komisji zabezpieczy otrzymaną licencję przed dostępem innych osób.

W razie zniszczenia lub utraty otrzymanego loginu i/lub hasła przed pobraniem licencji albo utraty licencji, przewodniczący komisji powinien niezwłocznie skontaktować się z koordynatorem gminnym do spraw obsługi informatycznej w celu unieważnienia utraconego loginu i hasła lub licencji i otrzymania nowego loginu i hasła. Na podstawie nowego loginu i hasła przewodniczący komisji może pobrać nową licencję.

Ze względu na konieczność zachowania poufności hasła przekazanie nowego hasła w dniu głosowania może okazać się niemożliwe; w takim przypadku utrata hasła ograniczy możliwość korzystania przez komisję ze wspomaganie informatycznego.

Przewodniczący komisji najpóźniej w przeddzień głosowania ustala z osobą odpowiedzialną za obsługę informatyczną miejsce i harmonogram jej pracy.

Zadania komisji w dniu wyborów przed otwarciem lokalu

16. W dniu wyborów komisja zbiera się w lokalu wyborczym w możliwie pełnym składzie, z udziałem przewodniczącego komisji lub jego zastępcy, na tyle wcześniej, aby wykonać wszystkie czynności związane z przygotowaniem głosowania, lecz nie później niż o godz. 5⁰⁰.

17. Przed rozpoczęciem głosowania komisja, w możliwie pełnym składzie:

- 1) sprawdza dostarczone jej dokumenty oraz pieczęć komisji;
- 2) ponownie przelicza karty do głosowania, odrębnie w wyborach do poszczególnych rad i w wyborach wójta;
- 3) ostemplowuje karty do głosowania — w miejscu na karcie do tego przeznaczonym — swoją pieczęcią; zaleca się ostemplowanie wszystkich kart do głosowania przed otwarciem lokalu, tj. przed godziną 6⁰⁰; w razie niemożności wykonania tej czynności przed rozpoczęciem głosowania należy ostemplować karty bezpośrednio po godzinie 6⁰⁰, w lokalu wyborczym; po ostemplowaniu wszystkich kart pieczęcią komisji należy je wraz z pieczęcią komisji odpowiednio zabezpieczyć;
- 4) rozkłada spis wyborców oraz karty do głosowania w sposób ułatwiający prowadzenie głosowania; w obwodach obejmujących kilka okręgów w wyborach do rady gminy spis i właściwe karty do głosowania rozkłada się według tych okręgów;
- 5) sprawdza, czy w lokalu wyborczym w widocznym miejscu wywieszono są właściwe urzędowe obwieszczenia i informacje, o których mowa w punkcie 8; w razie stwierdzenia nieprawidłowości w tym zakresie komisja podejmuje działania dla ich usunięcia;
- 6) sprawdza, czy w lokalu wyborczym oraz wewnątrz i na zewnątrz budynku, w którym mieści się lokal, nie znajdują się elementy służące prowadzeniu kampanii wyborczej (plakaty, ulotki, napisy), i usuwa je; w przypadku gdyby komisja nie mogła tego uczynić sama, zwraca się o pomoc do wójta; kontrolę w tym zakresie należy przeprowadzać również w toku głosowania;
- 7) sprawdza, czy urna jest pusta, a następnie zamyka ją i opieczętowuje; urna powinna być ustawiona w takim miejscu, by była przez cały czas głosowania widoczna dla członków komisji i mężów zaufania; ponadto możliwe jest wyznaczenie członków komisji, którzy rotacyjnie będą czuwać przy urnie.

Zadania komisji w trakcie głosowania

18. O godzinie 6⁰⁰ komisja otwiera lokal. Od chwili rozpoczęcia głosowania do czasu jego zakończenia komisja wykonuje swoje zadania w składzie co najmniej 3-osobowym, w tym zawsze z udziałem przewodniczącego komisji bądź jego zastępcy (art. 43 ust. 1 Ordynacji wyborczej).

19. Lokale wyborcze w obwodach utworzonych w szpitalach, zakładach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych mogą być otwarte w in-

nych godzinach niż przewidziane w ustawie. Ustaleń o czasie głosowania w takich obwodach dokonuje obwodowa komisja wyborcza w uzgodnieniu z gminną komisją wyborczą. O ustaleniach tych powiadamia się wcześniej wyborców przez wywieszenie informacji bądź w inny sposób zwyczajowo przyjęty i informuje wójta oraz komisarza wyborczego (art. 40 ust. 2 Ordynacji wyborczej).

20. Jeżeli w okresie po wydrukowaniu kart do głosowania, a przed dniem wyborów, terytorialna komisja wyborcza skreśli z zarejestrowanej listy nazwisko kandydata lub (oraz) unieważni rejestrację listy kandydatów, wówczas obowiązana jest niezwłocznie zawiadomić o tym fakcie wszystkie obwodowe komisje wyborcze na obszarze swojej właściwości.

W takim przypadku nie dokonuje się druku nowych kart do głosowania. Terytorialna komisja wyborcza sporządza więc informację o nowym, prawidłowym brzmieniu karty do głosowania, oraz o warunkach ważności głosu oddanego na takiej karcie.

Otrzymałą informację komisja obwodowa umieszcza w lokalu wyborczym przy właściwym obwieszczeniu oraz zwraca na nią uwagę wyborcom.

Niedopuszczalne jest dokonywanie przez komisję jakichkolwiek skreśleń i adnotacji na kartach do głosowania.

21. Przed wydaniem karty do głosowania komisja:

- 1) sprawdza tożsamość wyborcy na podstawie dowodu osobistego lub innego dokumentu z fotografią (art. 44 ust. 1 Ordynacji wyborczej);
- 2) ustala, czy wyborca jest uprawniony do głosowania w tym obwodzie, przez sprawdzenie, czy jego nazwisko jest ujęte w spisie wyborców; obywatele polscy umieszczeni są w części A spisu wyborców, natomiast pozostali obywatele Unii Europejskiej w części B spisu wyborców.

22. W dniu głosowania komisja dopisuje, zgodnie z art. 44 ust. 2 Ordynacji wyborczej, do spisu wyborców i umożliwia głosowanie osobie pominiętej w spisie (w części A lub w części B), jeżeli udokumentuje ona (np. przedstawiając dowód osobisty), iż stale zamieszkuje na terenie obwodu głosowania, a urząd gminy, na żądanie komisji, potwierdzi telefonicznie, że osoba ta jest wpisana do rejestru wyborców w gminie; członek komisji, który otrzymał potwierdzenie z urzędu gminy, sporządza notatkę, którą dołącza się do spisu wyborców.

Komisja nie jest uprawniona do dokonywania jakichkolwiek innych zmian w spisie wyborców.

23. Wyborcom — obywatelom polskim (wyborcy ujęci w części A spisu wyborców) **wydaje się po jednej karcie do głosowania w wyborach do każdej z wybieranych rad oraz w wyborach wójta.**

Wyborcom — pozostałym obywatelom Unii Europejskiej (wyborcy ujęci w części B spisu wyborców) **wydaje się wyłącznie karty do głosowania w wyborach do rady gminy oraz w wyborach wójta.** W m.st. Warszawie ta grupa wyborców otrzymuje karty do głosowania w wyborach do Rady m.st. Warszawy, rady dzielnicy i Prezydenta m.st. Warszawy.

24. Na obszarze m.st. Warszawy w obwodach utworzonych w szpitalach, zakładach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych karty do głosowania w wyborach do rady dzielnicy otrzymują **wyłącznie** wyborcy (ujęci w części A i części B spisu wyborców) stale zamieszkali na terenie dzielnicy, w której znajduje się obwód. Przed wydaniem karty do głosowania w wyborach do rady dzielnicy komisja ustala zatem, czy wyborca otrzymujący kartę zamieszkuje na terenie dzielnicy, w której znajduje się odrębny obwód. Po stwierdzeniu tego faktu obwodowa komisja wyborcza wpisuje w rubryce „uwagi” spisu wyborców wyraz „dzielnica”. Inni wyborcy ujęci w części A spisu wyborców otrzymują karty do głosowania w wyborach do Rady m.st. Warszawy, Sejmiku Województwa Mazowieckiego i Prezydenta m.st. Warszawy, a wyborcy ujęci w części B spisu wyborców — tylko w wyborach do Rady m.st. Warszawy i Prezydenta m.st. Warszawy.

25. Komisja odmawia ponownego wydania karty niezależnie od przyczyn tego żądania (np. z powodu pomyłkowego wypełnienia karty, zniszczenia jej itp.).

26. Przy wydawaniu kart do głosowania komisja sprawdza, czy wydawane karty są ostemplowane jej pieczęcią.

Ponadto komisja baczy, by wyborca potwierdził fakt otrzymania kart własnoręcznym podpisem, w przeznaczonej na to rubryce spisu wyborców. W przypadku odmowy złożenia podpisu wydający karty członek komisji w rubryce spisu „Uwagi” czyni adnotację „odmowa podpisu” i opatruje ją czytelnym podpisem. Podobnie należy postąpić w przypadku, gdy wyborca odmówił przyjęcia jednej z kart do głosowania. Adnotacja w rubryce „Uwagi” powinna wówczas brzmieć odpowiednio „bez gminy”, „bez powiatu”, „bez sejmiku”, „bez wójta (burmistrza, prezydenta miasta)”.

Przy czynności potwierdzania przez wyborców otrzymania kart należy baczyć, by podpisy składane były w miejscach (w linii) odpowiadających nazwiskom wyborców oraz we właściwej rubryce przeznaczonej na pokwitowanie odbioru karty w pierwszym głosowaniu (12.11.2006 r.) i ewentualnie w ponownym głosowaniu (26.11.2006 r.). Możliwe jest składanie podpisu bez odwracania spisu. Na wniosek wyborcy komisja jest obowiązana wyjaśnić mu sposób głosowania w wyborach do poszczególnych rad i wyborach wójta oraz warunki ważności głosu, zgodnie z informacjami umieszczonymi na karcie do głosowania.

27. W czasie głosowania komisja baczy, by uprawnieni głosowali osobiście. Niedopuszczalne jest głosowanie za członka rodziny lub za inną osobę. Osobie niepełnosprawnej, na jej prośbę, może pomagać w głosowaniu inna osoba, jednakże pomoc ta może mieć tylko techniczny charakter; nie może ona polegać na sugerowaniu wyborcy sposobu głosowania lub na głosowaniu w zastępstwie tego wyborcy; dopuszczalne jest, aby na życzenie osoby niepełnosprawnej w pomieszczeniu za zastoną przebywała osoba udzielająca pomocy. **Pomocy w głosowaniu nie może udzielać członek komisji ani mąż zaufania** (art. 46 Ordynacji wyborczej).

28. Głosowania nie wolno przerywać, chyba że w wyniku nadzwyczajnych wydarzeń zostanie ono przejściowo lub trwale uniemożliwione. Przez nadzwyczajne

wydarzenie należy rozumieć takie, które realnie uniemożliwia głosowanie (np. katastrofa budowlana dotycząca budynku, w którym znajduje się lokal wyborczy); nie są nadzwyczajnymi wydarzeniami sytuacje o charakterze techniczno-organizacyjnym (brak właściwej pieczęci, trudność w dostaniu się do budynku lub lokalu przed rozpoczęciem głosowania itp.). Zarządzenie o przerwie w głosowaniu, jego przedłużeniu lub odroczeniu komisja bezzwłocznie podaje do publicznej wiadomości. Uchwałę w tej sprawie przesyła się właściwym terytorialnym komisjom wyborczym oraz wójtowi i komisarzowi wyborczemu (art. 47 ust. 1 Ordynacji wyborczej).

W razie przerwania lub odroczenia głosowania komisja zakleja i opieczętowuje wlot urny, a spis wyborców i niewykorzystane karty do głosowania umieszcza w odrębnych pakietach, opieczętowuje je i opisuje. Następnie urnę wraz z pakietem zawierającym spis wyborców oddaje na przechowanie przewodniczącemu komisji. Niewykorzystane karty do głosowania należy policzyć. Z czynności tych należy sporządzić protokół i podać w nim liczbę niewykorzystanych kart do głosowania, odrębnie do każdej z wybieranych rad i do wyborów wójta. Pakiet z niewykorzystanymi kartami oddaje się również przewodniczącemu komisji. Pieczęć komisji oddaje się natomiast zastępcy przewodniczącego, a gdyby zastępca był nieobecny — innemu członkowi komisji.

Przed wznowieniem głosowania komisja stwierdza protokolarnie, czy pieczęcie na urnie i pakietach kart oraz na pakiecie zawierającym spis wyborców nie zostały naruszone. Uchwałę o przerwaniu lub odroczeniu głosowania komisja załącza do protokołów głosowania w obwodzie i czyni o tym adnotację w protokołach głosowania (**w punkcie 13 protokołu głosowania w obwodzie w wyborach do rad oraz w pkt 10 protokołu głosowania w obwodzie w wyborach wójta**). W razie naruszenia pieczęci lub braku dokumentów komisja opisuje stwierdzony stan w protokołach głosowania, zawiadamia o tym niezwłocznie terytorialną komisję wyborczą oraz wójta i komisarza wyborczego, a następnie wykonuje czynności wskazane przez terytorialną komisję wyborczą.

29. Komisja przekazuje Państwowej Komisji Wyborczej dane o liczbie osób uprawnionych do głosowania oraz o liczbie wyborców, którym wydano karty do głosowania w trakcie głosowania. Dane te przekazuje się według stanu na godzinę 12⁰⁰ oraz na godzinę 16³⁰, w trybie i na zasadach określonych w odrębnej uchwale Państwowej Komisji Wyborczej.

Zadania komisji po zakończeniu głosowania

30. O godz. 20⁰⁰ komisja zamyka lokal; osobom przybyłym do lokalu przed tą godziną należy umożliwić oddanie głosu. Po opuszczeniu lokalu przez ostatniego wyborcę komisja zapieczętowuje wlot urny, zaklejając go paskiem papieru opatrzonym pieczęcią komisji i podpisami jej członków. W przypadku podjęcia przez komisję uchwały o przedłużeniu głosowania lokal wyborczy jest zamykany później niż o godz. 20⁰⁰ — tj. o godzinie wynikającej z uchwały.

31. Po zamknięciu lokalu i po zakończeniu głosowania komisja przystępuje w możliwie pełnym składzie do wykonania kolejnych czynności. W lokalu mogą przebywać oprócz członków komisji wyłącznie mę-

żowie zaufania. Nie mogą oni uczestniczyć w liczeniu głosów ani pomagać członkom komisji w wykonywaniu ich zadań.

W przypadku gdy komisji zapewniono obsługę informatyczną, w lokalu może przebywać również osoba odpowiedzialna za tę obsługę, w miejscu wyznaczonym przez przewodniczącego.

32. Komisja przystępuje do ustalenia wyników głosowania i sporządzenia protokołów głosowania w obwodzie: w wyborach do rady gminy, do rady powiatu lub do rady miasta na prawach powiatu albo do Rady m.st. Warszawy i do rady dzielnicy, do sejmiku województwa i na wójta, wykorzystując w tym celu dostarczone formularze protokołów. Jeżeli w obwodzie przeprowadzone było głosowanie do rady gminy w więcej niż jednym okręgu, to dla każdego okręgu sporządza się oddzielny protokół.

Czynności opisane w punktach 33—44 dotyczą przygotowań do sporządzenia protokołów, ale należy wykonywać je na formularzach protokołów głosowania. Ze względów praktycznych we wskazanych wyżej punktach dla uproszczenia używane jest pojęcie „protokołu głosowania”, a nie „projektu protokołu głosowania” lub „formularza protokołu głosowania”.

33. Liczby w protokołach głosowania w obwodzie wpisuje się w następujący sposób: liczby jednocyfrowe wpisuje się w ostatniej kratce z prawej strony, liczby dwucyfrowe — w dwóch ostatnich kratkach z prawej strony, liczby trzycyfrowe — w trzech ostatnich kratkach z prawej strony itd., czyli tak, aby ostatnia cyfra wpisywanej liczby wypadła w ostatniej kratce z prawej strony.

Jeżeli ustalona przez komisję liczba wynosi zero, w ostatniej kratce z prawej strony należy wpisać cyfrę „0”.

34. W pierwszej kolejności komisja dokonuje rozliczenia kart do głosowania w wyborach do poszczególnych rad i wyborach wójta.

Komisja wpisuje w punkcie 2 właściwego protokołu głosowania w obwodzie ustaloną przed rozpoczęciem głosowania liczbę otrzymanych kart do głosowania w wyborach do danej rady oraz w wyborach wójta.

Następnie komisja przelicza niewykorzystane karty do głosowania, odrębnie w wyborach do każdej z wybieranych rad i w wyborach wójta. Ustaloną przez komisję liczbę niewykorzystanych danego rodzaju kart do głosowania wpisuje się w punkcie 4 odpowiedniego protokołu głosowania w obwodzie.

Karty niewykorzystane należy zapakować w pakiety, odrębnie w wyborach każdej rady i wójta, opieczętować je i opisać.

Komisja ustala liczbę wyborców uprawnionych do głosowania, tj. umieszczonych w spisie, łącznie z osobami dopisanymi przez komisję w trakcie głosowania. Liczby uprawnionych do głosowania w wyborach do rady gminy i wójta, a na terenie m.st. Warszawy również w wyborach do rady dzielnicy (poza obwodami odrębnymi) muszą być równe.

Jedynie w obwodach odrębnych na terenie m.st. Warszawy liczba uprawnionych do głosowania w wy-

borach do rad dzielnic może być większa lub równa liczbie uprawnionych do głosowania w wyborach do Rady m.st. Warszawy.

Liczba osób uprawnionych do głosowania w wyborach rady gminy (rady dzielnicy) i wyborach wójta stanowi sumę osób ujętych w części A i części B spisu wyborców.

Liczbę tę wpisuje się w punkcie 1 protokołu głosowania w obwodzie w wyborach rady gminy (rady dzielnicy) i protokołu głosowania w obwodzie w wyborach wójta.

Równe muszą być również liczby wyborców uprawnionych do głosowania umieszczonych:

- 1) w części A spisu (punkt 1a protokołu głosowania w obwodzie w wyborach rady gminy (rady dzielnicy) i w wyborach wójta);
- 2) w części B spisu (punkt 1a protokołu głosowania w obwodzie w wyborach rady gminy (rady dzielnicy) i w wyborach wójta).

Suma liczb wpisanych w punkcie 1a i 1b protokołu głosowania w obwodzie musi być równa liczbie wpisanej w punkcie 1 protokołu.

W obwodzie głosowania, w skład którego wchodzi więcej niż jeden okręg wyborczy dla wyboru rady gminy, liczba uprawnionych do głosowania w protokole głosowania w wyborach wójta musi się równać sumie liczb osób uprawnionych w wyborach do rady gminy w okręgach wchodzących w skład obwodu głosowania.

Liczbę wyborców uprawnionych do głosowania w wyborach do rady powiatu i do sejmiku województwa stanowi liczba osób ujętych w części A spisu wyborców. **Liczbę tę wpisuje się w punkcie 1 protokołu głosowania w obwodzie w wyborach do rady powiatu i punkcie 1 protokołu głosowania w obwodzie w wyborach do sejmiku województwa.**

Liczba ta musi być równa liczbie osób wskazanych w punkcie 1a protokołu głosowania w obwodzie w wyborach rady gminy i punkcie 1a protokołu głosowania w obwodzie w wyborach wójta.

Kolejną czynnością komisji jest ustalenie liczby wyborców, którym wydano karty do głosowania.

Ustalenia tego dokonuje się na podstawie liczby podpisów potwierdzających otrzymanie karty do głosowania (łącznie z adnotacjami „odmowa podpisu” zastępującymi podpisy). Należy zwrócić szczególną uwagę na adnotacje umieszczone w rubryce „Uwagi” spisu dotyczące sytuacji, gdy wyborcy nie pobrali wszystkich kart do głosowania, np. „bez gminy” bądź „bez powiatu”, a w wyborach do rady dzielnicy m.st. Warszawy również na adnotacje „dzielnica”.

Należy pamiętać, że w wyborach do rady gminy i wójta, a na terenie m.st. Warszawy również w wyborach do rady dzielnicy, należy uwzględnić podpisy w części A i B spisu wyborców.

W wyborach do rady powiatu i do sejmiku województwa należy uwzględnić wyłącznie podpisy w części A spisu wyborców.

Liczby wyborców, którym wydano karty do głosowania w wyborach do poszczególnych rad i w wyborach wójta, mogą być różne.

Liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania w wyborach do danej rady lub wójta, wpisuje się w punkcie 3 odpowiedniego protokołu głosowania w obwodzie.

Liczba ta nie może być większa od liczby wyborców uprawnionych do głosowania (punkt 1 protokołu).

W wyborach do rady gminy, w wyborach wójta, a na terenie m.st. Warszawy również w wyborach do rady dzielnicy, liczbę wyborców ujętych:

- 1) w części A spisu wyborców, którym wydano karty do głosowania w wyborach do danej rady lub wójta, wpisuje się w punkcie 3a odpowiedniego protokołu głosowania w obwodzie;
- 2) w części B spisu wyborców, którym wydano karty do głosowania w wyborach do danej rady lub wójta, wpisuje się w punkcie 3b odpowiedniego protokołu głosowania w obwodzie.

Suma liczb wpisanych w punkcie 3a i 3b protokołu głosowania w obwodzie musi być równa liczbie wpisanej w punkcie 3 protokołu.

Na podstawie ustalonych danych komisja dokonuje rozliczenia kart do głosowania, tzn. ustala, czy liczba kart niewykorzystanych (**punkt 4 protokołu**) i liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania (**punkt 3 protokołu**), stanowią w sumie liczbę kart, które otrzymała komisja (**punkt 2 protokołu**).

Rozliczenia należy dokonać oddzielnie w każdym z protokołów.

W razie stwierdzenia niezgodności należy ponownie przeliczyć podpisy w spisie, a jeśli wynik rozliczenia kart będzie ten sam — **przypuszczalną przyczynę niezgodności należy opisać w punkcie 11 właściwego protokołu głosowania do rady, a w przypadku wyborów wójta — w punkcie 8 protokołu.**

W razie braku miejsca w protokole na opisanie przyczyn rozbieżności, należy dokonać tego na oddzielnej kartce papieru stanowiącej załącznik do protokołu. W protokole należy zamieścić informację o sporządzeniu załącznika. Jeżeli niezgodność nie występuje, w punkcie przeznaczonym na uwagi należy wpisać wyrazy „brak uwag”.

35. Komisja sprawdza, czy pieczęcie na urnie oraz na wlocie do urny pozostały nienaruszone, po czym otwiera urnę i wyjmuje z niej karty do głosowania.

Zaleca się zachowanie staranności przy wyjmowaniu kart z urny, aby karty do głosowania nie zostały uszkodzone.

36. Komisja przegląda wszystkie karty i wydziela z nich karty całkowicie przedarte na dwie lub więcej części, których **nie bierze się** pod uwagę przy obliczeniach. Jako karty całkowicie przedarte traktuje się, w przypadku kart zbroszurowanych, także te karty, w których odłączono poszczególne strony lub arkusze bądź ich części.

Karty takie należy zapakować w pakiet, opieczętować go i opisać.

37. Komisja oddziela karty do głosowania w wyborach do poszczególnych rad oraz w wyborach wójta. Jeśli w wyborach do rady gminy w obwodzie głosowano na kandydatów z więcej niż jednego okręgu, karty do głosowania na kandydatów z poszczególnych okręgów należy wydzielić.

Ustalone liczby kart wyjętych z urny dla danych wyborów komisja wpisuje w punkcie 5 właściwego protokołu.

Jeżeli liczba kart wyjętych z urny (punkt 5 protokołu) nie jest równa liczbie wyborców, którym wydano karty do głosowania (punkt 3 protokołu), wówczas przypuszczalną przyczynę tego stanu rzeczy należy omówić w punkcie 12 protokołu właściwego protokołu głosowania do rady, a w przypadku wyborów wójta — w punkcie 9 protokołu.

Przyczynę tę należy ustalić po przeliczeniu kart ważnych i nieważnych.

W razie braku miejsca w protokole na opisanie przyczyn rozbieżności, należy dokonać tego na oddzielnej kartce papieru, którą załącza się do protokołu.

W protokole należy zamieścić informację o sporządzeniu załącznika. Jeżeli niezgodność nie występuje, w punkcie przeznaczonym na „Uwagi” należy wpisać wyrazy „brak uwag”.

Sprawdzenia wykonuje się odrębnie w każdym protokole głosowania.

38. Komisja wydziela i liczy karty nieważne, tj. inne niż ustalone urzędowo lub nieopatrzone pieczęcią komisji obwodowej, oddzielnie karty do każdej z rad i w wyborach wójta. **Ustalone liczby kart nieważnych wpisuje się w punkcie 6 właściwego protokołu głosowania w wyborach do rad i punkcie 5a protokołu głosowania w wyborach wójta.** Karty nieważne należy zapakować w pakiety, odrębnie do każdej z wybieranych rad i do wyborów wójta, opieczętować je i opisać. Pozostałe karty są kartami ważnymi i na ich podstawie ustala się wyniki głosowania. Karty ważne należy policzyć, odrębnie do każdej z wybieranych rad i w wyborach wójta.

Liczbę kart ważnych wpisuje się w punkcie 7 właściwego protokołu głosowania w wyborach do rad i punkcie 5b protokołu głosowania w wyborach wójta.

Suma kart nieważnych (punkt 6 protokołu głosowania w wyborach do rad, a w przypadku wyborów wójta punkt 5a) i kart ważnych (punkt 7 protokołu głosowania w wyborach do rad, a w przypadku wyborów wójta punkt 5b) musi być równa liczbie kart wyjętych z urny (punkt 5 protokołu głosowania w wyborach do rad).

Do dalszych czynności należy pozostawić jeden rodzaj kart ważnych, np. w wyborach do rady gminy, a pozostałe karty ważne należy zabezpieczyć i odłożyć.

39. Z kart ważnych w wyborach do rady komisja ustala liczbę głosów nieważnych oraz głosów ważnych.

Komisja jest obowiązana przejrzeć całą kartę do głosowania.

W trakcie przeglądania kart do głosowania komisja odkłada osobno karty z głosami nieważnymi (z po-

działem na przyczynę nieważności) i osobno karty z głosami ważnymi.

Uznania głosu za nieważny komisja dokonuje po okazaniu karty wszystkim członkom komisji uczestniczącym w ustalaniu wyniku głosowania.

Ustalając, czy głos na karcie jest ważny, czy nieważny, komisja stosuje poniższe reguły:

- w przypadkach wątpliwych należy przyjmować, że znakiem „x” postawionym w kratce są dwie linie przecinające się, których punkt przecięcia znajduje się w obrębie kratki. Ustalenie, czy znak „x” postawiony jest w kratce, czy poza nią, należy do komisji;
- wszelkie znaki, wykreślenia, przekreślenia, w tym również i znak „x” postawiony przez wyborcę poza przeznaczoną na to kratką, traktuje się jako dopiski, które nie wpływają na ważność głosu. Natomiast wszelkie znaki graficzne naniesione w obrębie kratki, w szczególności zamazanie kratki, przekreślenie znaku w kratce itp., powoduje nieważność głosu.

Ponadto należy mieć na uwadze, że:

w wyborach do rad gmin w gminach liczących do 20 tys. mieszkańców wyborca może głosować na tyłu kandydatów, ilu radnych jest wybieranych w danym okręgu; może on głosować na kandydatów z różnych list, może także głosować na mniejszą liczbę kandydatów niż liczba radnych wybieranych w okręgu (art. 117 ust. 1—3 Ordynacji wyborczej).

Za nieważny uznaje się głos, gdy wyborca:

- 1) postawił znak „x” przy większej liczbie nazwisk kandydatów niż wynosi liczba radnych wybieranych w danym okręgu; liczbę głosów nieważnych z tej przyczyny wpisuje się w punkcie 8a protokołu głosowania;
- 2) nie postawił znaku „x” przy nazwisku żadnego kandydata; liczbę głosów nieważnych z tej przyczyny wpisuje się w punkcie 8b protokołu głosowania;
- 3) postawił znak „x” tylko przy nazwisku kandydata skreślonego przez terytorialną komisję wyborczą; liczbę głosów nieważnych z tej przyczyny wpisuje się w punkcie 8c protokołu głosowania;
- 4) postawił znak „x” tylko przy nazwisku kandydata z listy, której rejestrację terytorialna komisja wyborcza unieważniła; liczbę głosów nieważnych z tej przyczyny wpisuje się w punkcie 8d protokołu głosowania.

Jeżeli wyborca postawił znak „x” przy nazwisku kandydata skreślonego z listy oraz przy nazwisku innego kandydata z tej lub innej listy, to głos taki jest ważny i zaliczany kandydatowi, którego nazwisko nie zostało skreślone.

Jeżeli oddano głos na kandydata bądź kandydatów z listy unieważnionej i na innych kandydatów z innych list, to bierze się pod uwagę tylko głos oddany na kandydatów z list nieunieważnionych. W tych przypadkach oddanie głosu na kandydata lub kandydatów z listy unieważnionej należy traktować jako dopisek w rozumieniu art. 119 Ordynacji wyborczej.

Wyodrębnione karty z głosami nieważnymi liczy się i odkłada, a ich liczbę wpisuje do protokołu w punkcie 8 protokołu głosowania. W punktach

od 8a do 8d należy wymienić liczbę głosów nieważnych, z podziałem na przyczyny ich nieważności. Suma liczb z punktów od 8a do 8d powinna być równa liczbie z punktu 8. Rozbieżność może występować wyłącznie w sytuacji, gdy komisja stwierdziła nieważność głosów z powodu naniesienia przez wyborcę znaków graficznych w obrębie kratki, w szczególności zamazania kratki, przekreślenia znaku w kratce. Karty ważne z głosami nieważnymi należy zapakować w pakiet, opieczetować go i opisać „Głosy nieważne z kart ważnych w wyborach do rady gminy (miasta)

— ”;
(liczba)

w wyborach do rad gmin w gminach liczących powyżej 20 tys. mieszkańców wyborca może głosować tylko na jedną listę i na jednego kandydata z tej listy, przez co wskazuje jego pierwszeństwo do otrzymania mandatu (art. 118 ust. 1 Ordynacji wyborczej); tak odane głosy wyborców są głosami ważnymi.

Głos uznaje się za ważny także, gdy wyborca postawił znak „x”:

- 1) na jednej liście przy nazwisku dwóch lub więcej kandydatów. Głos taki traktuje się jako oddany na kandydata, którego nazwisko jest umieszczone wyżej na tej liście od innych nazwisk, przy których postawiono znak „x”;
- 2) przy nazwisku skreślonego kandydata oraz przy nazwisku innego kandydata z tej samej listy. Głos taki traktuje się jako oddany na nieskreślonego kandydata;
- 3) przy nazwisku kandydata skreślonego z jednej listy i przy nazwisku kandydata z innej listy. Głos taki traktuje się jako oddany na nieskreślonego kandydata z tej innej listy;
- 4) przy nazwisku kandydata z unieważnionej listy i przy nazwisku kandydata z innej (ale tylko jednej) listy. Głos taki traktuje się jako oddany na kandydata z listy, której rejestracja nie została unieważniona.

Za nieważny uznaje się głos, gdy:

- 1) wyborca postawił znak „x” przy nazwiskach dwóch lub większej liczby kandydatów z różnych list; liczbę głosów nieważnych z tej przyczyny wpisuje się w punkcie 8a protokołu głosowania;
- 2) wyborca nie postawił znaku „x” przy nazwisku żadnego kandydata; liczbę głosów nieważnych z tej przyczyny wpisuje się w punkcie 8b protokołu głosowania;
- 3) wyborca postawił znak „x” wyłącznie przy nazwisku kandydata, które zostało skreślone przez terytorialną komisję wyborczą; liczbę głosów nieważnych z tej przyczyny wpisuje się w punkcie 8c protokołu głosowania;
- 4) wyborca postawił znak „x” wyłącznie przy nazwisku kandydata z listy unieważnionej; liczbę głosów nieważnych z tej przyczyny wpisuje się w punkcie 8d protokołu głosowania.

Wyodrębnione karty z głosami nieważnymi liczy się i odkłada, a ich liczbę wpisuje do protokołu w punkcie 8 protokołu głosowania. W punktach od 8a do 8d należy wymienić liczbę głosów nieważnych, z podziałem na przyczyny ich nieważności. Su-

ma liczb z punktów od 8a do 8d powinna być równa liczbie z punktu 8.

Rozbieżność może występować wyłącznie w sytuacji, gdy komisja stwierdziła nieważność głosów z powodu naniesienia przez wyborcę znaków graficznych w obrębie kratki, w szczególności zamazania kratki, przekreślenia znaku w kratce. Karty ważne z głosami nieważnymi należy zapakować w pakiet, opieczetować go i opisać „Głosy nieważne z kart ważnych w wyborach do rady gminy (miasta)

— ”.
(liczba)

40. Po wydzieleniu i policzeniu głosów nieważnych komisja liczy głosy ważne i ich liczbę wpisuje w punkcie 9 protokołu.

Następnie komisja sumuje liczby głosów nieważnych (**punkt 8 protokołu**) i głosów ważnych (**punkt 9 protokołu**) i porównuje wynik z wcześniej wpisaną liczbą w punkcie 7. Liczby te muszą być identyczne. Jeżeli występuje rozbieżność, należy poszukać przyczyny błędu i po sprostowaniu obliczeń właściwe liczby wpisać do protokołu.

41. Komisja ustala wyniki głosowania na poszczególne listy i kandydatów w następujący sposób:

w wyborach do rad gmin w gminach liczących do 20 tys. mieszkańców Komisja ustala liczbę głosów ważnych oddanych na każdego z kandydatów z poszczególnych list i wpisuje ją przy nazwisku kandydata na przygotowanych wcześniej arkuszach pomocniczych z umieszczonymi na nich numerami list i skrótami ich nazw oraz nazwiskami i imionami kandydatów.

Ustalone dane wpisuje się do odpowiednich rubryk protokołu głosowania w obwodzie w punkcie 10, oddzielnie przy nazwiskach poszczególnych kandydatów z list uszeregowanych w kolejności numerów.

Liczba głosów otrzymanych przez któregośkolwiek kandydata nie może być większa od liczby głosów ważnych (punkt 9 protokołu).

Jeżeli w okresie po wydrukowaniu kart do głosowania terytorialna komisja wyborcza skreśliła z zarejestrowanej listy nazwisko kandydata, **skreślone nazwisko kandydata umieszcza się (pozostawia) w odpowiedniej części protokołu głosowania w obwodzie**, a w miejscu przeznaczonym na wpisanie liczby głosów uzyskanych przez tego kandydata wpisuje się „XXXX”.

Analogicznie postępuje się w przypadku unieważnionej listy kandydatów — „XXXX” wpisuje się w miejscu przeznaczonym na wpisanie liczby głosów oddanych na poszczególnych kandydatów z tej listy;

w wyborach do rad gmin w gminach liczących powyżej 20 tys. mieszkańców Komisja ustala — na podstawie kart z głosami ważnymi — liczbę głosów ważnych oddanych na każdą z list. W tym celu odrębnie grupuje karty z głosami oddanymi na poszczególne listy. Oblicza liczbę kart z głosami oddanymi na każdą z list i wpisuje ją przy numerze i skrócie nazwy listy na przygotowanych wcześniej arkuszach pomocniczych — odrębnych dla każdej listy z jej numerem i skrótem nazwy oraz nazwiskami i imionami umieszczonych na niej kandydatów.

Po dokonaniu tej czynności należy podsumować głosy ważne oddane na wszystkie listy kandydatów. Otrzymana liczba musi być identyczna z liczbą wpisaną w punkcie 9.

Kolejną czynnością jest ustalenie liczby głosów oddanych na poszczególnych kandydatów z każdej listy. Ustalone liczby komisja wpisuje przy nazwiskach poszczególnych kandydatów.

Następnie komisja sprawdza prawidłowość ustalenia liczby głosów ważnych oddanych na każdą z list.

W tym celu dodaje liczby głosów oddanych na poszczególnych kandydatów z danej listy i uzyskany wynik wpisuje na arkuszu pomocniczym w rubryce „Razem”. Uzyskany wynik powinien być taki, jak liczba głosów ważnych oddanych na listę. Dane dotyczące punktu 10 („Na poszczególne listy kandydatów i kandydatów z tych list oddano następującą liczbę głosów ważnych”) wypełnia się odrębnie, wpisując z arkuszy pomocniczych do protokołu po prawej stronie przy numerze i nazwie każdej listy liczbę głosów, które oddano na tę listę, a przy nazwiskach i imionach kandydatów — otrzymaną przez nich liczbę głosów.

Jeżeli w okresie po wydrukowaniu kart do głosowania terytorialna komisja wyborcza skreśliła z zarejestrowanej listy nazwisko kandydata, **skreślone nazwisko kandydata umieszcza się (pozostawia) w odpowiedniej części protokołu głosowania w obwodzie, a w miejscu przeznaczonym na wpisanie liczby głosów wpisuje się „XXXX”.**

Analogicznie postępuje się w przypadku unieważnionej listy kandydatów — „XXXX” wpisuje się zarówno w miejscu przeznaczonym na wpisanie liczby głosów ważnych oddanych na listę, w miejscu przeznaczonym na wpisanie liczby głosów oddanych na poszczególnych kandydatów z tej listy, jak i w rubryce „RAZEM”.

42. Po sprawdzeniu prawidłowości danych komisja pakuje, w odrębne pakiety według numerów i nazw list, karty ważne z głosami ważnymi, podając ich liczbę.

Staranne wykonanie tej czynności pozwoli na szybkie wyjaśnienie ewentualnych błędów w obliczeniach, a także zarzutów wynikających z zarzutów mędzów zaufania lub protestów wyborców.

Następnie komisja wypełnia w pozostałych punktach protokół głosowania w obwodzie w wyborach do rady.

43. Komisja sprawdza nienaruszalność pakietu zawierającego ważne karty do głosowania w wyborach do kolejnej rady i przystępuje do ustalenia wyników głosowania. **Ustalenie wyników głosowania w wyborach do rady dzielnicy m.st. Warszawy, rady powiatu i sejmiku województwa następuje w taki sam sposób, jak w przypadku wyborów do rady gminy powyżej 20 tys. mieszkańców.**

44. Po ustaleniu wyników głosowania w wyborach do rad komisja przystępuje do ustalenia wyników głosowania w obwodzie w wyborach wójta.

Komisja sprawdza nienaruszalność pakietu zawierającego ważne karty do głosowania w wyborach wójta.

Komisja odpowiednio stosuje opisane w punkcie 39 zasady dotyczące interpretacji znaku „x” i ewentualnych dopisków na karcie do głosowania.

Ustalenie wyników głosowania w przypadku, gdy w wyborach wójta kandyduje dwóch lub więcej kandydatów

Głos jest ważny, jeżeli wyborca na karcie do głosowania postawił znak „x” obok nazwiska tylko jednego kandydata.

Za głos ważny należy uznać także głos oddany na kandydata nieskreślonego oraz na drugiego kandydata, którego nazwisko zostało skreślone. Głos taki zalicza się kandydatowi, którego nazwisko nie zostało skreślone.

Za nieważny uznaje się głos, gdy wyborca:

- 1) postawił znak „x” obok nazwiska dwóch lub większej liczby kandydatów (art. 16 ust. 2 ustawy o wyborze wójta); liczbę głosów nieważnych z tej przyczyny wpisuje się w punkcie 6a protokołu głosowania;
- 2) nie postawił znaku „x” obok nazwiska żadnego kandydata (art. 16 ust. 2 ustawy o wyborze wójta); liczbę głosów nieważnych z tej przyczyny wpisuje się w punkcie 6b protokołu głosowania;
- 3) postawił znak „x” tylko obok nazwiska kandydata, którego nazwisko zostało skreślone; liczbę głosów nieważnych z tej przyczyny wpisuje się w punkcie 6c protokołu głosowania.

Liczbę wszystkich głosów nieważnych komisja wpisuje w punkcie 6 protokołu głosowania.

W punktach od 6a do 6c należy wymienić liczbę głosów nieważnych, z podziałem na przyczyny ich nieważności.

Suma liczb z punktów od 6a do 6c powinna być równa liczbie z punktu 6. Rozbieżność może występować wyłącznie w sytuacji, gdy komisja stwierdziła nieważność głosów z powodu naniesienia przez wyborcę znaków graficznych w obrębie kratki, w szczególności zamazania kratki, przekreślenia znaku w kratce.

Karty do głosowania z głosami nieważnymi komisja odkłada, pakuje i opisuje „Głosy nieważne z kart ważnych w wyborach wójta (burmistrza, prezydenta miasta) —”
(liczba)

Następnie komisja ustala liczbę głosów ważnych z kart ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów oraz łącznie na wszystkich kandydatów.

Sumę głosów ważnych oddanych na wszystkich kandydatów komisja wpisuje w punkcie 7 protokołu głosowania.

Następnie komisja sumuje liczby głosów nieważnych (punkt 6 protokołu) i głosów ważnych (punkt 7 protokołu) i porównuje wynik z wcześniej wpisaną liczbą w punkcie 5b. Liczby te muszą być identyczne. Jeżeli występuje rozbieżność, należy poszukać przyczyny błędu i po sprostowaniu obliczeń właściwie liczbę wpisać do protokołu.

Komisja ustala liczbę głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów na wójta.

Ustalenia tego komisja dokonuje na przygotowanych wcześniej arkuszach pomocniczych z nazwiskami i imionami wszystkich kandydatów na wójta. Ustaloną

liczbę głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów komisja wpisuje w części III protokołu głosowania odpowiednio przy nazwiskach poszczególnych kandydatów.

Liczba głosów ważnych z kart ważnych oddanych łącznie na wszystkich kandydatów (punkt 7 protokołu) musi się równać sumie liczb głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów (część III protokołu).

W przypadku gdy w wyborach wójta kandyduje tylko jeden kandydat, wyborca głosuje za wyborem kandydata albo przeciw wyborowi kandydata (art. 17 ust. 1 i 2 ustawy o wyborze wójta).

Głosem ważnym jest głos:

- 1) za wyborem kandydata, jak również
- 2) przeciw wyborowi kandydata.

Za głos nieważny uznaje się głos, gdy wyborca:

- 1) postawił znak „x” jednocześnie w kratce za wyborem kandydata i w kratce przeciw wyborowi kandydata; liczbę głosów nieważnych z tej przyczyny wpisuje się w punkcie 6a protokołu głosowania;
- 2) nie postawił znaku „x” ani za wyborem kandydata, ani przeciw wyborowi kandydata; liczbę głosów nieważnych z tej przyczyny wpisuje się w punkcie 6b protokołu głosowania;

Liczbę wszystkich głosów nieważnych komisja wpisuje w punkcie 6 protokołu głosowania.

W punktach 6a i 6b należy wymienić liczbę głosów nieważnych, z podziałem na przyczyny ich nieważności.

Suma liczb z punktów 6a i 6b powinna być równa liczbie z punktu 6. Rozbieżność może występować wyłącznie w sytuacji, gdy komisja stwierdziła nieważność głosów z powodu naniesienia przez wyborcę znaków graficznych w obrębie kratki, w szczególności zamazania kratki, przekreślenia znaku w kratce.

Liczbę głosów ważnych za wyborem kandydata i przeciw wyborowi kandydata komisja wpisuje w odpowiednich pozycjach części III protokołu głosowania.

Liczba głosów ważnych z kart ważnych oddanych łącznie za i przeciw wyborowi (punkt 7 protokołu) stanowi sumę liczby głosów ważnych za wyborem kandydata (część III.1 protokołu) i liczby głosów ważnych przeciwko wyborowi kandydata (część III.2 protokołu).

45. Komisja pakuje karty ważne z głosami ważnymi w pakiet, opieczętowuje go i opisuje „Głosy ważne z kart ważnych w wyborach wójta (burmistrza, prezydenta miasta)

— ”.

(liczba)

Następnie komisja wypełnia w pozostałych punktach protokołu głosowania w obwodzie na kandydatów na wójta.

46. Do protokołów głosowania w obwodzie mogą wnieść zarzuty mężowie zaufania obecni przy pracach komisji oraz członkowie komisji uczestniczący w jej pracach. Zarzuty mężów zaufania wpisuje się bezpośrednio do protokołu **w punkcie 14 odpowiedniego protokołu głosowania w obwodzie do rady lub w punkcie 11 pro-**

tołu głosowania w obwodzie w wyborach wójta, a zarzuty członków komisji odpowiednio **w punkcie 15 protokołu głosowania w obwodzie do rady lub w punkcie 12 protokołu głosowania w obwodzie w wyborach wójta**, bądź dołącza w formie załącznika do protokołu. Komisja ma obowiązek ustosunkować się do wniesionych zarzutów, załączając do protokołu wyjaśnienia.

47. Komisja sporządza protokoły głosowania według wzorów określonych uchwałą Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 25 września 2006 r. w sprawie ustalenia wzorów protokołów sporządzanych przez obwodowe komisje wyborcze, w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, Rady m.st. Warszawy i rad dzielnic m.st. Warszawy oraz wójtów, burmistrzów, prezydentów miast (M. P. Nr 68, poz. 699). Protokoły głosowania mogą być sporządzone przy użyciu dostarczonego komisji systemu informatycznego, zatwierdzonego przez Państwową Komisję Wyborczą. Jeżeli komisja nie ma zapewnionej obsługi informatycznej lub zachodzą przeszkody w wykorzystaniu systemu informatycznego, protokoły sporządza się ręcznie.

48. Sporządzenie protokołów w systemie informatycznym odbywa się w następujący sposób:

- 1) przewodniczący komisji przekazuje osobie odpowiedzialnej za obsługę informatyczną projekty protokołów głosowania w obwodzie do rad i w wyborach wójta; osoba ta dwukrotnie wprowadza wszystkie dane z projektów protokołów do systemu informatycznego. Po wprowadzeniu danych system może sygnalizować na ekranie monitora błędy (w kolorze czerwonym) i ostrzeżenia (w kolorze niebieskim);
- 2) w przypadku gdy system sygnalizuje błędy i ostrzeżenia, należy wydrukować raport błędów i ostrzeżeń, bowiem bez usunięcia błędów protokół nie zostanie wydrukowany. Obowiązkiem komisji jest zlokalizowanie błędu i jego usunięcie przez wprowadzenie w odpowiednich rubrykach prawidłowych danych liczbowych. W tym celu komisja powinna przeanalizować treść sygnalizacji błędu, sprawdzić odpowiednie dane liczbowe na arkuszach pomocniczych, sprawdzić prawidłowość działań arytmetycznych, a jeśli to jest konieczne — powtórzyć czynności związane z ustaleniem wyników głosowania. Wydrukowany raport błędów i ostrzeżeń podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji obwodowej uczestniczące w ustalaniu wyników głosowania. Dokument ten nie jest przesyłany do terytorialnej komisji wyborczej;
- 3) w przypadku gdy system informatyczny nie sygnalizuje błędów (zostały usunięte lub ich nie było), a jedynie sygnalizuje ostrzeżenia, należy wydrukować raport ostrzeżeń. Obowiązkiem komisji jest przeanalizowanie ostrzeżeń i w razie stwierdzenia ich zasadności dokonanie korekty danych liczbowych. Jeżeli komisja dojdzie do wniosku, po analizie ostrzeżeń, że dane liczbowe są prawidłowe, powinna wpisać zajęte stanowisko na wydruku ostrzeżenia. W każdym przypadku raport ostrzeżeń podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji obwodowej uczestniczące w ustalaniu wyników głosowania.

Obwodowa komisja wyborcza przesyła wraz z protokołem do właściwej terytorialnej komisji wyborczej podpisany wydruk raportu ostrzeżeń, jeśli

aprobowała protokół bez wprowadzania zmian w zakresie sygnalizowanym raportem ostrzeżeń;

- 4) po wprowadzeniu danych z wszystkich protokołów do wszystkich rad i z wyborów wójta system informatyczny będzie sygnalizował ewentualne niezgodności liczby uprawnionych do głosowania (ujętych w części A i B spisu); należy dokonać analizy sygnalizowanych niezgodności i usunąć je;
- 5) jeśli system informatyczny nie sygnalizował błędów lub zostały one usunięte, drukowane są protokoły głosowania. **Awaria drukarki lub inne przeszkody w wydrukowaniu protokołów nie zwalniają komisji posiadającej obsługę informatyczną z obowiązku wprowadzenia danych z protokołów do systemu informatycznego;**
- 6) komisja sprawdza zgodność danych w wydrukowanych protokołach z ustalonymi wynikami głosowania; **sprawdzenia dokonuje się poprzez odczytanie na głos danych z wydrukowanego protokołu i porównanie ich z danymi z projektu protokołu przekazanego osobie odpowiedzialnej za obsługę informatyczną komisji;**
- 7) jeżeli pozwalają na to możliwości techniczne, osoba odpowiedzialna za obsługę informatyczną komisji dokonuje transmisji danych z protokołów za pośrednictwem publicznej sieci przesyłania danych; przewodniczący komisji uwierzytelnia za pomocą licencji, o której mowa w punkcie 15, zgodność przesyłanych danych z danymi zawartymi w protokołach przyjętych przez komisję;
- 8) osoba odpowiedzialna za obsługę informatyczną komisji dokonuje zapisu danych z protokołów na nośniku elektronicznym (dyskietce); przewodniczący komisji uwierzytelnia licencją, o której mowa w punkcie 15, zgodność danych zapisanych na dyskietce z danymi zawartymi w protokołach przyjętych przez komisję. Dyskietka przekazywana jest terytorialnej komisji wyborczej.

49. Protokoły głosowania w obwodzie (każdy w trzech egzemplarzach) podpisują wszyscy członkowie komisji obecni przy ich sporządzeniu, także ci, którzy wnieśli do nich zarzuty; opatruje się je pieczęcią komisji. Powyższe obowiązki dotyczą zarówno komisji, w których protokoły zostały sporządzone ręcznie, jak i komisji, w których protokoły zostały sporządzone w systemie informatycznym.

50. Jeden egzemplarz każdego protokołu głosowania w obwodzie komisja wywiesza w miejscu łatwo dostępnym dla zainteresowanych i widocznym po zamknięciu lokalu. Wywieszenie protokołów powinno nastąpić niezwłocznie po ich sporządzeniu (art. 55 Ordynacji wyborczej). Jeżeli wywieszenie protokołów w lokalu wyborczym nie spełnia, w ocenie komisji, warunku miejsca łatwo dostępnego dla wyborców (np. lokal wyborczy był w klasie szkolnej bądź sali gimnastycznej), komisja wywiesza wyniki głosowania w taki sposób, aby były one widoczne dla osób pozostających na zewnątrz budynku. Biorąc pod uwagę, że druk protokołu jest dwustronny, przygotowanie protokołu do wywieszenia wymaga wykorzystania dwóch formularzy (w jednym wypełnia się strony parzyste, a w drugim nieparzyste). Dopuszczalne jest również sporządzenie kserokopii protokołu, z wyjątkiem strony zawierającej podpisy i pieczęć komisji.

W przypadku gdy w protokole były dokonywane sprostowania, np. w wyniku usterek wskazanych przez właściwą terytorialną komisję wyborczą, komisja jest obowiązana podać także i te sprostowania protokołów do publicznej wiadomości.

51. Po jednym egzemplarzu każdego sporządzonego przez komisję protokołu głosowania w obwodzie umieszcza się w odrębnych kopertach, zakleja się je i pieczętuje na złączeniach oraz odpowiednio opisuje. Np.

„Wybory do rady gminy
Okręg wyborczy nr, bądź okręgi wyborcze nr
Obwód głosowania nr w
Adres siedziby Obwodowej Komisji Wyborczej
.....
tel.”.

Przed przekazaniem protokołów terytorialnej komisji wyborczej przewodniczący komisji ustala z członkami sposób komunikowania się w razie potrzeby zwołania posiedzenia.

52. Kopertę z protokołem głosowania w obwodzie w wyborach do rady gminy dostarcza się właściwej gminnej komisji wyborczej.

Kopertę z protokołem głosowania w obwodzie w wyborach do rady dzielnicy m.st. Warszawy dostarcza się właściwej dzielnicowej komisji wyborczej.

Odbiór tak przekazanych protokołów komisja kwituje na piśmie.

53. Koperty z protokołami w wyborach do rady powiatu i sejmiku województwa dostarcza się do rejonowego punktu odbioru utworzonego w gminie. Punkt rejonowy powinien mieścić się w urzędzie gminy (miasta); na obszarach dużych aglomeracji miejskich można utworzyć kilka rejonowych punktów odbioru protokołów. W punkcie tym osoba upoważniona przez właściwą powiatową komisję wyborczą, tj. komisję właściwą dla powiatu, na obszarze którego dana gmina się znajduje, odbiera zapieczętowane koperty z protokołami głosowania do rady powiatu i sejmiku województwa, kwitując ich odbiór na piśmie. Osoba odbierająca koperty dyżuruje aż do chwili dostarczenia jej kopert z wszystkich obwodów głosowania. Koperty z protokołami są sukcesywnie przekazywane powiatowej komisji wyborczej.

W miastach na prawach powiatu koperty z protokołami w wyborach do sejmiku województwa odbiera miejska komisja wyborcza bezpośrednio bądź za pośrednictwem upoważnionych przez nią osób w punktach rejonowych. Koperty z protokołami nie mogą być otwierane na żadnym etapie ich przekazywania. W stanie nienaruszonym są dostarczone do właściwej powiatowej komisji wyborczej. W czasie przewożenia i przekazywania kopert mogą być obecni mężowie zaufania. Mężowie zaufania kończą wypełnianie swej funkcji wraz z przekazaniem protokołów właściwej terytorialnej komisji wyborczej.

54. Drugie egzemplarze protokołów głosowania w obwodzie, spis wyborców oraz sporządzone wcześniej pakiety zawierające posegregowane karty do głosowania, a także wszystkie arkusze pomocnicze i niewykorzystane formularze protokołów (także błęd-

nie wypełnione) pakuje się w jedną paczkę, którą opisuje się, pieczętuje i zabezpiecza. Pozostałą dokumentację komisji (protokoły posiedzeń, uchwały, drugie egzemplarze raportu ostrzeżeń, o którym mowa w punkcie 48 podpunkt 3 itp.) komisja pakuje w jedną paczkę, którą opisuje i pieczętuje.

55. Po otrzymaniu informacji o przyjęciu protokołów głosowania przez właściwe terytorialne komisje wyborcze przewodniczący obwodowej komisji przekazuje w depozyt wójtowi wszystkie paczki z dokumentami oraz pieczęć komisji. Sposób przekazania należy uzgodnić wcześniej z osobami, którym dokumentacja jest przekazywana. Dokumenty stanowiące depozyt przechowywane są w archiwum urzędu i mogą być udostępnione wyłącznie na żądanie Państwowej Komisji Wyborczej, Sądu Najwyższego, sądów powszechnych i prokuratury.

Ponowne głosowanie

56. O konieczności i przyczynach przeprowadzenia ponownego głosowania oraz imionach i nazwiskach dwóch kandydatów kandydujących w ponownym głosowaniu informuje w drodze uchwały gminna (miejska) komisja wyborcza (art. 4 ust. 6 ustawy o wyborze wójta).

57. Ponowne głosowanie odbywa się 14. dnia po pierwszym głosowaniu, czyli będzie przeprowadzone w niedzielę 26 listopada 2006 r. od godz. 6⁰⁰ do godz. 20⁰⁰.

58. Ponowne głosowanie przeprowadza i ustala jego wyniki w obwodzie ta sama obwodowa komisja wyborcza, która przeprowadziła głosowanie w dniu 12 listopada 2006 r.

59. Zadania obwodowej komisji wyborczej w zakresie przygotowania i przeprowadzenia ponownego głosowania są takie same, jak te związane z przeprowadzeniem głosowania w dniu 12 listopada 2006 r.

60. Podczas wszystkich czynności komisji w dniu ponownego głosowania w lokalu wyborczym mogą przebywać **wyłącznie mężowie zaufania wyznaczeni przez pełnomocników wyborczych komitetów wyborczych, które zgłosiły kandydatów uczestniczących w ponownym głosowaniu**. Mężowie zaufania mogą legitymować się upoważnieniami dotyczącymi wybo-

rów przeprowadzanych w dniu pierwszego głosowania. Pełnomocnicy wyborczy, jeżeli zajdzie taka potrzeba, mogą wyznaczyć do pełnienia funkcji męża zaufania nową osobę. Obowiązuje jednak zasada, że każdego kandydata uczestniczącego w ponownym głosowaniu może reprezentować tylko jeden mąż zaufania.

61. Głosowanie ponowne przeprowadza się na podstawie tych samych spisów wyborców podlegających aktualizacji polegającej w szczególności na umieszczeniu w spisie osób, które najpóźniej w dniu ponownego głosowania ukończą 18 lat.

Obwodowa komisja wyborcza dopisuje do spisu wyborców w dniu ponownego głosowania osobę pominiętą w spisie, która udokumentuje, iż stale zamieszkuje na terenie obwodu głosowania, a urząd gminy potwierdzi, że osoba ta jest wpisana do rejestru wyborców w gminie (sposób postępowania jest omówiony w punkcie 22).

62. Otrzymując kartę do głosowania w ponownym głosowaniu, każdy wyborca kwituje jej odbiór własnoręcznym podpisem w spisie wyborców w wolnej kratce na to przeznaczonej.

63. Tryb ustalenia wyników ponownego głosowania w obwodzie i sporządzania protokołu jest analogiczny do ustalania wyniku pierwszego głosowania w dniu 12 listopada 2006 r., z tym że komisja sporządza protokół zgodnie z wzorem właściwym dla głosowania ponownego, ustalonym przez Państwową Komisję Wyborczą uchwałą, o której mowa w punkcie 47.

64. **Niezwłocznie po sporządzeniu protokołu komisja podaje do wiadomości wyborców ustalone wyniki ponownego głosowania w obwodzie przez wywieśnięcie protokołu głosowania w widocznym miejscu.**

65. Protokół ponownego głosowania w obwodzie przewodniczący komisji dostarcza gminnej komisji wyborczej w zapieczętowanej i opisanej kopercie. Materiały i dokumenty z przeprowadzonego głosowania komisja pakuje, pieczętuje i przekazuje wraz z pieczęcią wójtowi gminy (burmistrzowi, prezydentowi miasta) jako depozyt.